Szabados György

zeneszerző, zongoraművész (Budapest, 1939. július 13.)

Bár családi öröklöttség nyomán, de inkább intimitásra és magányosságra hajló lelki alkatom mentén szólalt meg, bontotta ki magát bennem a zene. Elsőnek is az ének, még bármely szóejtésem előtt. Ez a tény, ez a benső közeg mint valami születés előtti emlék uralja életemet, tart fogva ma is, ha ezt egyáltalán fogságnak lehet nevezni. Mert inkább valamiféle szabadság ez, a szó eredeti, istenes, teremtő, alkotó értelmében. Talán innen is az a boldogító, feltámadó erő s persze adottság, hogy folyton csak rögtönöznék, hogy elsősorban improvizálni szeretek, ami ugyan nem más, mint a megszólalás, a megvallás és az öröm legősibb módja a zenében, ám annál felszabadítóbb és természetesebb. Nem is akartam én soha mások zenéjét megtanulni, azt jónál jobban előadni. Szüleim bánatára, de kivételes szellemű nagyanyám örömére, folyton csak improvizáltam a zongorán. A magam zenéjét hallottam, az háborgatott, folyvást csak az jött elő bennem, oly természetesen, mint fény a homályból, víz a kövekből.

Az a zeneiség, amit a világban immár vagy ötven éve „free” avagy szabad zenének neveznek, így született meg önkéntelenül bennem, egy hermetikusan elzárt ország pusztán befelé, magába figyelő, informálatlan gyermekében és annak ifjúságában. Mint később kiderült, azonos időben azzal, ami odakünn, a vasfüggönyön túl, a nagyvilágban e tekintetben történt.

Új idők eszméletének első hangjai.

Elsőnek énektanár anyám s az akkor még komoly iskolai ének-zene oktatás avatott be gyakorlatilag is a magyar népdal, az európai klasszikus zene és a mindenkori szakrális zenék emelkedett világába. Hogy aztán úgy tizenöt éves koromban, az ’56-os szabadságharc előtt tán csak hónapokkal, találkozzam a dzsesszel. Azzal a zenével, amely nem volt ugyan sem európai, sem magyar, de a kor lelkülete és lüktetése, a szabadság üzenete volt, egy csasztuskákat daloltató, diktatórikus és butuló Magyarországon. S amely rögvest magával ragadta improvizatív, művészi szabadságra termett zeneszerzői hajlamomat.

Azzal a zenével találkoztam, amely, mint tudjuk, a XX. század zeneiségét épp eme elementáris erejű improvizativitása révén, szinte új életre keltette. Zenei működésem több mint négy évtizede, kezdetben a dzsessz által, az improvizatív alapú zeneszerzés és előadás természetes jelenlétének a jegyében telt. Ebből az életérzésből és szemléletből már nem egy zárt, kötöttségekben fogant, hanem a bennünk élő „istenes” szabadság egy új zenéje született, amely nem pusztán a számok és a bevett zenei modorok átlelkesített rendjére, egy megkövesedett múltra, inkább a lélegzetünkre hagyatkozik, s amely mára egy újnak mondható zenei, művészeti stílussá is vált.

Magam ezt minden tekintetben lényeges, eredeti és új dolognak fogtam fel, s talán ezt honorálta a sors azzal, hogy – sok évi hazai ellehetetlenítés után – végül is 1972-ben kijutottam a San Sebastian-i zenei fesztiválra, ahol kompozíciómmal és előadó kvintettemmel a fesztivál egyik nagydíját nyertem el.

Ez a jó nevű nemzetközi elismerés azonban itthon, a hivatalosság körében évekre megpecsételte művészi sorsomat. El kell mondanom, és zenei nyelvezetem bugyraiból talán ki is hallható, hogy lelkem mélyén mindig is hazám, a magyar kultúra természetes szolgálata is vezetett, még ha ezt olykor nevetség tárgyává is tették, s zeném (egy zene!) talán éppen ezért, hosszú időn át – példátlanul, ám sajnos bizonyíthatóan – a tiltottak listájára is került.

Mégis, munkálkodásom során megadatott, hogy eme hivatalos kiszorítottságom ellenére sok fiatal muzsikus tüntetett ki érdeklődésével, együttműködésével, munkájával. Boldogság volt az ő tehetségükkel együtt zengetni meg a mi világunkat. Ma már mindnyájan ennek a zeneiségnek jó hírű apostolai.

Megadatott, hogy felállt egy példátlan zenekar, amelynek ez a vallomásos és örömös improvizativitás volt az alapja, s amelynek Makuz – Magyar Királyi Udvari Zenekar – lett a humorosnak tűnő neve. Mert voltak, akik vállalták egy kultúra zeneiségének közösségi feltámadtatását. Ennek egyik jól ismert alkotása *A szarvassá vált fiak* című kompozícióm, amelyet a Szegedi Szabadtéri Játékokon való bemutatót követően Berecz János személyesen rögvest be is tiltott, s amely csak évek múlva jelenhetett meg hanglemezen.

Megadatott, hogy az elmúlt 15 évben e zenének és zenei közösségnek a szellemiségét és annak szerteágazó, sok vonatkozását zenei írások sorában megközelíthetővé is tehettem.

Megadatott, hogy magam – de velük együtt is – a világ sok országában (Ausztriától Tajvanig, s persze legfőképpen itthon) ezzel a zenével hangversenyezhettem és elnyerhettem, elnyerhettük sokak elismerését.

Megadatott, hogy abban az órában mutatta be a magyar származású Joseph Nadj világhírű társulata a franciaországi Brestben *A kormányzó halála* című, egy diktátor és diktatúra bukásáról szóló táncoperámat, amikor Berlinben azt a bizonyos szörnyű falat éppen bontani kezdték.

Megadatott, hogy még kis is tüntettek. Liszt Ferenc-díjjal, Magyar Művészetért Díjjal, Lovagkereszttel.

Magam mindazonáltal nem dzsesszzenésznek, hanem mai zeneszerzőnek tartom magamat.

Írtam sok zongoradarabot, balettet, filmzenét, táncoperát. Írtam egy kantátát kórusra, szimfonikus zenekarra, Babits Mihály verseire, és *Az események titkos története* címmel egy históriás éneket komponáltam még 1983-ban az 1956-os szabadságharcról. Úgy érzem, nem voltam rest, bár lusta vagyok.

Nagy elődök nyomdokain a magyar zene egyetemességének szellemében és az improvizativitás tágasságában, termékenyítő erejében hiszek, ami az ember zenéjét illeti.

S nem a lelketlen széthullás nyomasztó gondját és ricsaját vallom, de a szellem odaadását ebben a mai, üvöltő némaságban.

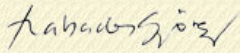

A lap tetejére